

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce:

Souvislost mezi vzděláním a duševním onemocněním v české populaci

Autor práce:

Bc. Marie Kuklová

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Autorka zpracovává aktuální téma, jímž je hledání souvislostí mezi vzděláním a duševním onemocněním. V současné době probíhá v České republice reforma péče o duševní zdraví, přičemž jedním z jejích teoretických pilířů je znalost rizikových faktorů zdraví v kontextu vzdělávání.

Cílem práce je sledovat rozdíly ve výskytu duševních onemocnění mezi jednotlivými vzdělanostními stupni v České republice, jedním z dílčích cílů je zjistit, které sociodemografické, sociální a rizikové faktory životního stylu ovlivňují souvislosti mezi vzděláním a duševními nemocemi. Cíle práce jsou relevantní, jasně formulované a přiměřené. Hypotézy jsou kvalitně teoreticky podloženy.

Výzkumná otázka je položena jasně: „Souvisí vzdělání s duševními onemocněními?“. Formulace hypotéz odpovídá teoriím sociálních rizikových faktorů zdraví v kontextu vzdělávání, konkrétně hypotéza I: „Nízké vzdělání souvisí s vyšším výskytem duševních nemocí“, hypotéza II: „Souvislost mezi vzděláním a duševním onemocněním je nejsilnější u nemocí spojených s užíváním alkoholu a nejslabší u úzkostných poruch“ a hypotéza III: „Souvislost mezi vzděláním a duševním onemocněním je silnější u žen než u mužů“.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Literatura na téma „vzdělání a duševní onemocnění“ je mimořádně rozsáhlá, autorka poctivě zpracovala dostatečné množství literatury k tomu, aby teoreticky práci ukotvila. Obsáhlý seznam použité literatury je toho dokladem. Pokud jde o práci se zdroji, obzvláště vyzdvihují kapitoly Diskuse, kde velice pečlivě pracuje s nálezy studií z celého světa.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

Autorka pracuje s daty ze studie CZEMS (The CZEch Mental Health Study), což je unikátní studie, která proběhla v roce 2017, s cílem zjistit prevalenci duševních poruch v ČR. Vzorek respondentů je reprezentativní pro populaci ČR, data jsou kvalitní a pro získání odpovědí na výzkumné otázky vhodná. Aplikované metody jsou relevantní a přesně popsány.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

Ve výsledkové části autorka popisuje charakteristiky účastníků studie CZEMS, analyzuje asociace mezi vzděláním a duševními nemocemi. Výsledky jsou prezentovány jak v tabulkové tak textové části. Analýza je důkladná a detailní. V diskusi pečlivě zpracovává veškeré nálezy a dává je do kontextu se zahraničními pracemi. Autorka rovněž uvádí silné a slabé stránky práce.

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

Práce přináší odpovědi na výzkumné otázky. Analýza prokázala souvislost mezi vzděláním a duševními onemocněními v české populaci, přičemž vyšší šanci onemocnět duševní nemocí měli respondenti se základním a středním stupněm vzdělání bez maturity. Dále nejslabší vztah mezi nižším vzděláním a vyšším výskytem duševních nemocí byl nalezen u úzkostných poruch, naopak u poruch spojených s užíváním alkoholu byl tento jev nejsilnější, přičemž tato asociace přetrvávala i po zohlednění sociodemografických, sociálních a rizikových faktorů životního stylu. Vztah mezi vzděláním a duševními nemocemi se nelišil mezi muži a ženami.

2. Formální náležitosti práce (*zatrhněte Vaši volbu*)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (*vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.*)

Práce je kvalitně zpracována. Pokud jde o volbu citací, v kapitole 1.4 Duševní zdraví autorka měla při popisu diagnostických kategorií spíše citovat mezinárodní klasifikaci nemocí MKN 10, v popisu poruch osobnosti a chování pak dochází k drobným obsahovým nepřesnostem. Některé formulace v Závěru jsou stylisticky neobratné. Autorka v závěru opomíjí zmínit význam obecné prevence alkoholismu, závěry jejich analýz po tom přímo volají.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (*vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.*)

Práce zpracovává aktuální a vysoce relevantní téma, použitá data ze studie CZEMS jsou unikátní.

Práce je dobře koncipována, teorie a analýza jsou v harmonii.

Přínos práce je pro organizátory péče o duševní zdraví v ČR naprosto zásadní. Byť autorka konstatuje, že se jedná o průřezovou observační studii, z níž není možné usuzovat na kauzální vztah, přesto přináší zásadní poznatek o škodlivém vlivu alkoholu v české populaci, přičemž zjištěná souvislost mezi nízkým vzděláním a poruchami užívání alkoholu u mladých jedinců je alarmující. V tomto kontextu by bylo vhodné v rámci diskuse zmínit možnosti prevence: na rozdíl od řady jiných duševních onemocnění, kde jsou možnosti prevence limitovány, škodlivé užívání alkoholu a závislost na něm jsou onemocnění, jimž lze předcházet, jelikož etiologie – nadměrné požívání alkoholu – je nezpochybnitelná. Jistě také platí, že alkohol má neurodegenerativní účinky, což obzvláště u

mladších jedinců může přímo negativně ovlivňovat schopnost studovat (o dalších problémech, jako je agresivní či jinak rizikové chování a postižení mnoha tělesných systémů ani nemluvě).

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

1. Česká republika se pravidelně účastní mezinárodního šetření ESPAD, Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách. Naznačte možné souvislosti mezi výsledky české mládeže ve studii ESPAD a závěry Vaší studie.
2. V závěru zdůrazňujete nutnost podporovat obzvláště děti, jako nejvíce ohroženou skupinu. Jaké možnosti podpory máte na mysli?

Datum: 11.6.2020

Autor posudku: prof. MUDr. Lucie Bankovská Motlová, Ph.D

Podpis:

